
EC-ingezonden

J. M. SNOEK

COMMENTAAR BIJ EEN COMMENTAAR

AAS (collega Spijkerboer) betoogt in *EC-commentaar* (7 febr. 1986) het volgende:

1. Bevrijdingsoorlogen zijn zo ongelofelijk wreed (voorbeeld: Algerije) en daarom hoeven we niet te doen alsof er aan het eind iets moois uit de bus komt.

2. Alleen al de woorden 'theologie van de bevrijding' suggereren dat God het allemaal met welgevallen gadeslaat. Hetwelk Spijkerboer dus betwijfelt.

3. Toch hebben wij ons indertijd tegen Spanje terecht verzet: niemand hoeft zich terreur door de staat te laten welgevallen.

4. Maar de leiding van onze opstand tegen Spanje heeft gekozen tegen de terreur als strijdmiddel: de prins van Oranje ontsloeg Lumey. Ook het verzet tijdens de tweede wereldoorlog heeft niet principieel voor de terreur gekozen. Wij bliezen geen bussen met Duitse schoolkinderen op of lieten Zweedse vliegtuigen in de lucht ontploffen omdat ze Duitsers vervoerden. De vergelijking tussen ons verzet en de PLO gaat dus niet op.

5. De leiding van de jonge joodse staat heeft principieel tegen terreur gekozen: Ben Goerion liet de Altalena, een schip met wapens brstemd voor Menachem Begin, tot zinken brengen.

6. Spijkerboer besluit als volgt: 'Kan een bevrijdingsbeweging die wél principieel voor de terreur kiest een samenleving tot stand brengen waarin de menselijke waardigheid wordt gerespecteerd? Dat lijkt mij uiterst onwaarschijnlijk: de middelen die je gebruikt om je doel te bereiken zeggen al zoveel over het doel dat je zult bereiken. Mij is dan ook geen bevrijdingsbeweging bekend die principieel voor de terreur koos en die de terreur afzwoer toen ze gewonnen had. Daarom hebben zulke bevrijdingsbewe-

gingen voor de vrijheid zo bitter weinig te betekenen.'

Allereerst stel ik er prijs op te melden dat Spijkerboer en ik het op belangrijke punten van harte eens zijn. Zowel hij als ik zijn ervan overtuigd dat het Joodse volk nog steeds het volk van Gods verbond is, en dat aan het bestaansrecht van Israël niet getornd mag worden. Maar daarna toch de volgende kanttekeningen.

1. Inderdaad zijn bevrijdingsoorlogen vaak uiterst wreed, niet allereerst tengevolge van verzetsdaden maar vooral vanwege daden van de bezetter. Zo was dat in bezet Europa en in Algerije. De onderdrukkende macht voelt zich bedreigd en probeert zich met alle geweld te handhaven. Wie te weinig oog heeft voor de terreur van de verdrukker, waardoor alle nadruk komt te liggen op de – soms wrede – daden van de onderdrukten, ziet en kiest verkeerd.

2. Welke bevrijdingstheoloog zou deze suggestie willen overnemen? Alleen een sadist. De bevrijdingstheologie vraagt er wel aandacht voor dat de bijbel goed nieuws voor de verdrukten, slecht nieuws daarentegen voor de verdrukkers behelst. Zo bijv. Boesak die Ps. 72 citeert.

3. 'Niemand hoeft zich terreur door de staat te laten welgevallen'. Nu behoren tot de daden gepleegd onder verantwoordelijkheid van de staat Israël: het onderscheppen van een verkeersvliegtuig, het bombarderen van het PLO hoofdkwartier (80 doden), het opblazen van woonhuizen zelfs al bij de verdenking van het plegen van 'terreur' (het gooien van een steen geldt al als zodanig) en het schieten door militairen op schoolkinderen. Mijn vraag aan Spijkerboer is: vallen

Tenslotte: ik ben ervan overtuigd dat wij allen begrip dienen te hebben zowel voor *de angst* in de harten van joden (inderdaad, ondanks de geweldige militaire

deze daden onder het begrip staatsterreur, of niet? En hoe staat dat met het onteigenen op grote schaal van Palestijns land?

4. Of we in de oorlog tegen Spanje wat het plegen van terreur betreft brand-schoon waren weet ik niet. De prins van Oranje kon Lumey niet in de hand houden, evenmin als Arafat in onze tijd een figuur als Aboe Nidal. Inderdaad bliezen wij tijdens de tweede wereldoorlog geen bussen met Duitse schoolkinderen op en ik denk dat we dat ook niet gedaan zouden hebben zelfs als we er de kans toe hadden gehad. Ik vermoed dat Spijkerboer doelt op de gijzeling van schoolkinderen in Ma'aloith, 15 mei 1974, die eindigde in een bloedbad. Men dient wel nauwkeurig vast te stellen wie daarvoor verantwoordelijk was. Een belangrijke vraag daarbij is: wie schoot het eerst? Larrij Ekin, in zijn onlangs door de Wereldraad van Kerken gepubliceerde *Enduring Witness – the Churches and the Palestinians* (p. 71-72) geeft op dit punt belangrijke informatie.

5. Ben Goerion zelf vertelt, in tegenstelling tot wat Spijkerboer suggereert, dat de Altalena tot zinken werd gebracht: omdat Menachem Begin's organisatie de Irgoen weigerde zich te laten inlijven in het Israëliësche leger en ook weigerde om de wapens van de Altalena aan dat leger over te dragen.

6. Een verdrukkend bewind heeft er belang bij de bevrijdingsbeweging af te schilderen als een bende terroristen. Zo werd indertijd Mahatma Gandhi door de toenmalige goeverneur van India, Lord Linlithgow, ervan beschuldigd een 'verdorven systeem van chantage en terreur' te hebben gecreëerd. Elke bevrijdingsbeweging kan voor de verleiding komen te staan, vooral wanneer men nog midden in de strijd zit en de overwinning ver weg lijkt, om geweld te gebruiken ook tegen non-combattanten.

Is de overwinning behaald dan heeft men dit geweld niet meer nodig en worden de vroegere 'terroristen' respectabel. Voorbeelden: Kenyatta, die leider van de Mau Mau in Kenya was; maar ook Begin en Shamir. En iemand als Rachel Ben Zwi, de vrouw van de eerste socialistische president van Israël, die in 1924 nauw betrokken was bij de moord op de als een mogelijke verrader beschouwde Jacob Israël de Haan. Bij hem vergeleken is PLO leider Arafat vroeg met zijn veroordeling van terrorisme, toen hij op 7 november 1985 in de z.g. verklaring van Caïro het plegen van gewelddaden buiten het bezette gebied afwees en daarbinnen ook aanvallen op burgers (zie bijv. het uitvoerige interview met Arafat in *Onze Wereld*, febr. 1986).

macht van Israël) als ook voor *de verbit-tering* over jarenlang geleden onrecht in de harten van de palestijnen. ● ● ●

EC -commentaar

ONGELOFELIJK WREED

Toen we een paar jaar geleden met vakantie waren in Zuid-Frankrijk zat ik op een bank in een park te lezen. Er kwam een man van een jaar of zestig naast me zitten en omdat mijn boek me niet erg boeide raakten we met elkaar aan de praat. Hij bleek een van de vele Fransen te zijn die, toen Algerije onafhankelijk geworden was, dat land verlaten hadden en in het Zuiden van Frankrijk waren gaan wonen.

Het gesprek kwam ook op de bevrijdingsoorlog die het FLN, de radicaalste Algerijnse onafhankelijkheidsbeweging, aan het eind van de jaren vijftig en in het begin van de jaren zestig tegen Frankrijk had gevoerd. Hij was toen baas geweest bij een Frans project voor winning van aardgas en olie in de zuidelijke punt van Algerije, midden in de Sahara: boorinstallaties opbouwen, pijpleidingen aanleggen, enzovoort, enzovoort.

Ik vroeg hem of hij daar ook iets gemerkt had van de strijd van het FLN tegen de Fransen. Niet veel, maar toch wel iets. Hij vertelde dat een jonge Algerijnse arbeider die op het project werkte door de Franse bewakingstroepen verdacht werd van spionage. Mijn zegsman had de indruk dat de bewakingstroepen daar wel eens gelijk in konden hebben, maar hij had ook de indruk dat die jonge Algerijnse arbeider door het FLN onder druk was gezet: zou hij niet alle gevraagde inlichtingen verschaffen dan zou er 'iets' met hem of zijn familie gebeuren. Over zoiets praten kon je natuurlijk niet, en mijn zegsman zag hoe die jonge Algerijnse arbeider zich hoe langer hoe meer gedroeg als een kat die in het nauw zit. Toen de spanning ondragelijk leek bood hij hem aan hem in de kofferruimte van zijn auto mee te nemen naar de stad om hem daar te laten verdwijnen, maar de jonge Alge-

rijn haalde berustend zijn schouders op: dat ging niet.

Op een morgen werd de jonge Algerijn dood op het terrein aangetroffen. Vermoord. Door de Franse bewakingstroepen? Door het FLN? Niemand wist het en niemand zal het ooit weten.

Bevrijdingsoorlogen zijn zo ongelofelijk wreed! Alleen al daarom frons ik mijn wenkbrauwen wanneer ik de woorden 'theologie van de bevrijding' lees. Volkeren vechten voor hun onafhankelijkheid, en ik geef hun geen ongelijk. Maar we hoeven toch niet te doen alsof er in zo'n bevrijdingsoorlog verheven dingen gebeuren, en alsof er aan het eind iets moois uit de bus komt? Alleen al de woorden 'theologie van de bevrijding' suggereren dat God het allemaal met welgevallen gadeslaat.

Hetgeen ik dus betwijfel.

AAS

ONS NATIONALE BESTAAN

Maar we hebben toch zelf ons nationale bestaan te danken aan onze bevrijdingsoorlog tegen Spanje? Dat hebben we zonder enige twijfel, en we hadden gelijk toen we hem voerden. Want wanneer je leest wat bijvoorbeeld de Inquisitie zich veroorloofde en wat Alva's zoon Don Frederik met de inwoners van Zutphen en Naarden gedaan heeft kun je dat alleen maar terreur noemen. (Van Dale: georganiseerde geweldpleging ter bereiking van politieke doelen, bewind waarin de bevolking leeft in voortdurende angst voor moord en geweld). Niemand hoeft zich terreureur door de staat te laten welgevalen en we hebben ons terecht verzet.

Maar was het optreden van de Geuzenaanvoerder Lumey dan ook geen terreureur? Ja, dat was het, weer zon-

der enige twijfel, en Oranje heeft hem dan ook terecht afgezet. Misschien had Oranje daarvoor geen principiële maar politieke redenen; hij wilde immers een bundeling van alle krachten, rooms-katholieken en protestanten, adel en burgers, tegen Spanje. Maar het doet er niet veel toe of Oranje principiële of politieke redenen had: het feit ligt er dat de leiding van onze opstand tegen Spanje tegen de terreureur als strijdmiddel gekozen heeft.

Ter verdediging van de moderne terreureur wordt wel eens aangevoerd dat de verzetsmensen tijdens de bezetting door de Duitsers ook 'terroristen' werden genoemd. Dat lijkt even vreemd, maar het is te begrijpen. Je zegt dan: tijdens de bezetting maakten de misdadige nazi's onze nobele verzetsstrijders voor

'terroristen' uit, en nu maakt de Israëli-sche minister-president Peres de PLO voor een stel terroristen uit, maar je moet je geen rad voor ogen laten draaien: de PLO is net zo goed als ons verzet tijdens de bezetting.

De vergelijking tussen het verzet en de PLO zou opgaan als het verzet tijdens de bezetting bijvoorbeeld bussen met Duitse schoolkinderen opgeblazen had, of Zweedse vliegtuigen in de lucht had laten ontploffen omdat ze Duitsers vervoerden. Maar het verzet heeft zulke dingen niet gedaan en tijdens de bezetting niet principieel voor de terreureur gekozen. Ook in dat opzicht sloot het zich aan bij onze bevrijdingsoorlog tegen Spanje.

AAS

WAT KOMT ER UIT DE BUS?

Ook in Israël's strijd voor de vrijheid van 1947-1948 is terreureur gebruikt, maar de leiding van de jonge Joodse staat heeft principieel tegen de terreureur gekozen. Dat Ben Goerion de Altalena, een schip met wapens bestemd voor Menachem Begin, voor de kust tot zinken heeft laten brengen staat op een van de fraaiste bladzijden van de geschiede-

nis van Israël.

Kan een bevrijdingsbeweging die wel principieel voor de terreureur kiest een samenleving tot stand brengen waarin de menselijke waardigheid wordt gerespecteerd? Dat lijkt mij uiterst onwaarschijnlijk: de middelen die je gebruikt om je doel te bereiken zeggen al zoveel over het doel dat je zult bereiken. Mij is

dan ook geen bevrijdingsbeweging bekend die principieel voor de terreureur koos en die de terreureur afzwoer toen ze gewonnen had.

Daarom hebben zulke bevrijdingsbewegingen voor de vrijheid zo bitter weinig te betekenen.

AAS